INSCRIPŢII INEDITE DE LA ORĂŞTIE

În călătoriile sale prin Transilvania, Nicolae Iorga a vizitat de mai multe ori Orăştia, orăşelul invocându-i figura umanistului Nicolae Olahus, al cărui tată fusese jude aici[1]. Şi tot de numele acestui oraş se leagă tipărirea acelui monument al culturii şi limbii române ce este *Palia* din 1582.

Cercetând în primii ani ai veacului nostru bisericile româneşti ale oraşului Orăştie, Nicolae Iorga a transcris şi a publicat o seamă de însemnări de pe vechile tipărituri aflate în patrimoniul lăcaşurilor de cult[2]. Toate aceste însemnări, împreună cu inscripţiile dăltuite în piatră, gravate în metalul obiectelor de cult, pictate pe lemnul icoanelor sau pe zidurile bisericilor, sunt importante izvoare pentru istoria locală.

La biserica ortodoxă Adormirea Maicii Domnului din Orăştie se află două inscripţii lapidare, care probabil la acea dată nu erau lizibile, fiind acoperite cu tencuială. Cele două inscripţii, cea mai veche în limba latină datează din anul 1705, iar cea de a doua în limba română din 1802, au fost dăltuite în lespedea funerară ce este încastrată în zidul absidei altarului, la exterior.

Lespedea funerară este de forma unui capac de sarcofag, ca un acoperiş în două ape. Muchia celor două planuri înclinate a devenit colţul dintre doi segmenţi de zid, ce formează absida poligonală a altarului.

Piatra funerară provine probabil din vechiul cimitir, sau dintr-o biserică anterioară celei actuale. A fost încastrată în actualul loc probabil în 1802, cu ocazia transformării şi amplificării bisericii. Cu această ocazie piatra funerară a fost refolosită, în spaţiul rămas liber fiind gravată o pisanie, în care sunt amintiţi ctitori şi binefăcători ai bisericii din Orăştie.

Prima parte a textului este însoţită de un relief reprezentând o cunună circulară de lauri, în câmpul căreia apare un disc cu decor ce nu mai poate fi descifrat şi o mână care ţine trei crenguţe înflorite. Elementele figurative ale reliefului sunt simboluri care făceau parte dintr-un blazon al familiei defunctei, care presupunem, după cum rezultă din text, că aparţinea micii nobilimi făgărăşene, sau unei înstărite familii de negustori ce purta obişnuitul nume de Grecu, transcris aici Görög. Textul latin de pe faţa cu relieful este scris pe patru rânduri şi are următorul conţinut:

> Hic iacet in sepulcro ... defuncta Maria Görög de Fogaras in Anno 1701 I-ma Maji cum duobus Filiis Georgio et Petro, filia Maria virgine et sorore minori consangvinea. Muliere Defuncta in aetate Annorum 25[3].

---

[1] Nicolae Iorga, *Pagini alese din însemnările de călătorie prin Ardeal şi Banat*, Bucureşti, 1977, p. 140-142.
[2] Nicolae Iorga, *Scrisori şi inscripţii ardelene şi maramureşene*, II, Bucureşti, 1906.
[3] "Aici zace în mormânt... defuncta Maria Grecu de Făgăraş,în anul 1701 1 mai, cu doi fii ai săi George şi Petru (şi) fiica Maria copilă şi soră mai mică de sânge. Răposată nevastă în vârstă de 25 ani".

Dacă în prima parte a inscripţiei se vorbeşte de defuncta Maria Grecu (Görög) din Făgăraş şi de copiii săi, în partea a doua a textului, scrisă pe cealaltă faţă, se specifică că monumentul funerar a fost ridicat de către Petru Grecu (Görög), originar din Tîrnovo, care era jude al tuturor negustorilor greci din Transilvania şi locuitor în Orăştie in 1705. Este amintită şi soţia sa Cristina Nandra de Clopotiva. Presupunem că cei doi sunt părinţii defunctei.

Duravit per ho/.../e/.../ Petrus Gorog (de)
Ternova pro tempore Judex Universorum in Tran(silva)nia
(G)raecorum/.../ro/.../Qvaestorum et Tr/.../to Regi/.../in oppido Szaszvaras
cum Muliere sua Cristina Nandra de Clopotiva. Anno 1705 die 1 Maji[4].

Aşa cum am mai menţionat, în anul 1802 piatra funerară a fost încastrată în absida altarului şi tot atunci s-a gravat o inscripţie chirilică în limba română. Textul acesteia notează numele protopopului şi al preoţilor locali, precum şi numele ctitorilor bisericii:

(ACIASTĂ) PIATRĂ S-AU
FĂCUT A DOUA OARĂ AN(N)0 1802
SEPTE(M)V(RIE) 6, ÎN ZILELE ÎN(ĂLŢATULUI) Î(M)P(ĂRAT)
FRANŢISCUS. PROT(OPOP) LAZAR ŞT(EFAN),
POP(A) ILIE, P(OPA) PETRU, DIMITR(I)E
POPOVICI, DASCAL NICOLAE. P(OMELNICUL) V(IILOR) D(OMNI)
CTITORI J(UPAN) TATAR(CEA?) J(UPAN)
SIMION DAFI(NU?), NICOL(A)E DRĂGHI(CI)
CRĂCI(UN?).

MARIUS PORUMB

INSCRIPTIONS INÉDITES À ORĂŞTIE

(Résumé)

Dans une inscription de 1705, gravée en latin sur une pierre tombale, figurent les noms des membres de quelques familles de commerçants de Făgăraş et d'Orăştie. Cette pierre fut encastrée dans le mur de l'abside de l'église orthodoxe La Dormition de la Vierge, à Orăştie (département de Hunedoara), probablement en 1802, lorsqu'on y ajouta une nouvelle inscription. La deuxième inscription, écrite en roumain, en lettres cyrilliques, contient les noms de plusieurs bienfaiteurs de cette église.

[4] "A ridicat pentru ... Petru Grecu de Târnovo, o vreme jude al tuturor grecilor care fac negoţ în Transilvania şi ...regesc în târgul Orăştie, împreună cu femeia lui Cristina Nandra de Clopotiva. În anul 1705, în ziua de 1 mai".

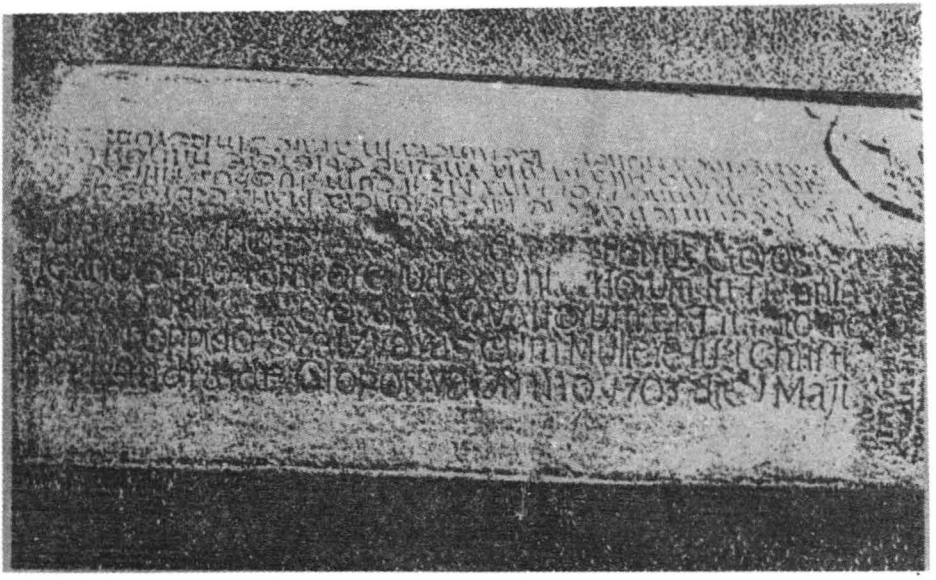

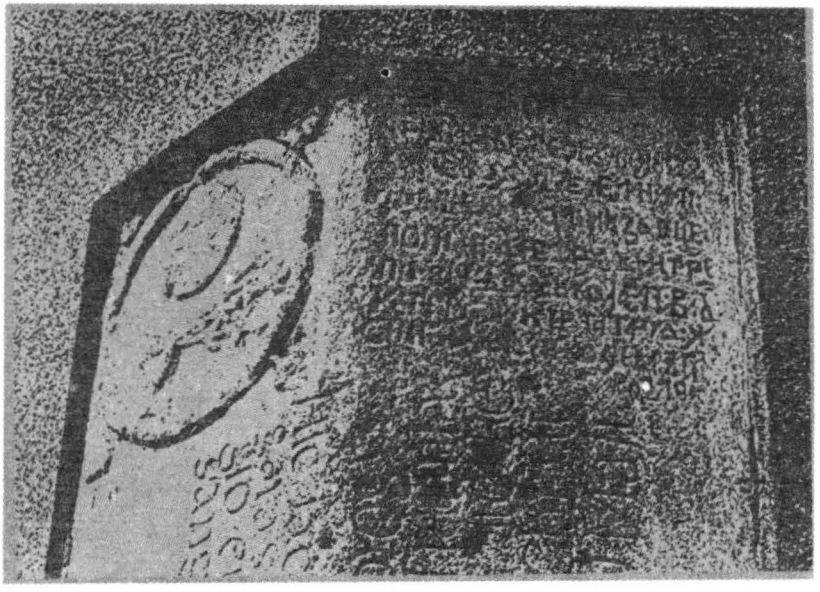

Fig. 1- Inscripţia latină a pietrei funerare de la Orăştie
Fig. 2- Detaliu cu inscripţia în limba română de la Orăştie